

वनक्षेत्रामध्ये वन्यजीव/वन्यप्राण्यांसाठी पाणीसाठे व
पाणवठे उपलब्ध करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
महसूल व वन विभाग
शासन परिपत्रक क्रमांक :- एफडीएम-२०१६/प्र.क्र. १३१/फ-२
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
दिनांक : ३० एप्रिल, २०१६.

प्रस्तावना -

सर्वसाधारणपणे राज्यामध्ये उन्हाळ्यात पाणी टंचाई परिस्थितीस सामोरे जावे लागते. त्याशिवाय ह्यावर्षी राज्याच्या काही भागांमध्ये मोठ्या प्रमाणात दुष्काळी आणि भीषण पाणी टंचाई परिस्थिती निर्माण झाली आहे. बऱ्याचशा ठिकाणी उन्हाचा पारा वाढलेला आहे. तापमान ४० ते ५०° सेल्सियसपेक्षा जास्त जात आहे. परिणामतः वनक्षेत्रामध्ये पाण्याचे प्रचंड दुर्भिक्ष जाणवत आहे. अतिशय कडक ऊन आणि जोडीला पाण्याची टंचाई ह्यामुळे वन्यजीवांना खडतर परिस्थितीतून जावे लागत आहे. त्यामुळे दुर्मिळ अशा जैवविविधतेस आणि वन्यजीवांच्या जिवितास धोका संभवतो. त्याचबरोबर पाण्याच्या शोधात वन्यजीव मानवी वस्तीत प्रवेश करण्याचा धोका असतो. त्यातून मानव-वन्यजीव संघर्ष निर्माण होतो.

वरील बाबी विचारात घेऊन वन्यजीवांसाठी वनक्षेत्रामध्ये तातडीने पाणवठे निर्माण करणे अत्यंत आवश्यक आहे. जेणेकरून, वन्यजीवांना पाण्यासाठी भटकंती करावी लागणार नाही. आपल्या अधिवासामध्ये वन्यजीव सुरक्षितपणे राहू शकतील.

परिपत्रक -

प्रस्तावनेत नमूद केलेल्या बाबी विचारात घेऊन, वनक्षेत्रामध्ये सर्वेक्षणाची कामे हाती घेऊन पाणीसाठ्यांची स्थळे निश्चित करण्यात यावीत. त्या अनुषंगाने वनक्षेत्रामध्ये पाणीसाठे आणि पाणवठे निर्माण करण्यासाठी बृहत् आराखडा तातडीने तयार करण्यात यावा. त्यातून जास्तीत जास्त पाणीसाठे निर्माण करावेत. जेथे शक्य आहे तेथे उपलब्ध पाणीसाठ्यांची क्षमता वाढविण्यात यावी.

विशेषतः व्याघ्र प्रकल्पांमध्ये पाण्याची कोणतीही अडचण भासणार नाही, याबाबत पुरेपूर दक्षता घ्यावी. त्याकरीता आवश्यक त्या ठिकाणी सौर पंप, बोअर-वेल्स यांचाही वापर करण्यात यावा. वन्यजीव आणि वन्यप्राणी यांचे अधिवास लक्षात घेऊन जवळच्या भागात पाण्याची व्यवस्था करणे योग्य राहिल. त्याप्रमाणे कार्यवाही करण्यात यावी.

वन विभागामार्फत संयुक्त वन व्यवस्थापन समित्या, अशासकीय संस्था (NGO), वनक्षेत्राजवळील गावांमधील नागरीक आणि इतर भागातील वन्यजीवप्रेमी यांनी पुढाकार घेऊन पाणवठे निर्माण करण्याबाबत त्यांना आवाहन करण्यात यावे. त्याशिवाय वन विभागांतर्गत अधिकारी आणि कर्मचारी यांनी अतिशय सतर्क आणि संवेदनशील राहून वन्यजीवांना पाण्याचा तुटवडा भासणार नाही व पाण्याअभावी त्यांना कोणताही त्रास होणार नाही, यासंदर्भात दक्षता घ्यावी.

वन विभागांतर्गत वरिष्ठ अधिकाऱ्यांनी प्रत्यक्ष क्षेत्रियस्तरावर भेटी देऊन यासंदर्भातील उपाययोजना योग्य दिशेने होण्यासंदर्भात सातत्याने पाठपुरावा, समन्वय आणि संनियंत्रण करावे. अशा कामांसंदर्भात व्हिडियो कॉन्फरन्सींगद्वारे क्षेत्रियस्तरावरील अधिकाऱ्यांशी संवाद साधून अडचणी असल्यास, त्या तातडीने दूर करण्याबाबत कटाक्षाने पहावे.

वरील सूचनांचे काटेकोरपणे पालन करण्यात यावे.

सदर परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१६०४३०१६५९०३५८१९ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(डी. एल. थोरात)
सह सचिव (वने)

प्रत

- १) मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
 - २) अपर मुख्य सचिव (सेवा), सामान्य प्रशासन विभाग, मंत्रालय, मुंबई
 - ३) अपर मुख्य सचिव (र.व का.) सामान्य प्रशासन विभाग, मंत्रालय, मुंबई
 - ४) मा. मुख्यमंत्र्यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
 - ५) खाजगी सचिव, मा. मंत्री (वने), मंत्रालय, मुंबई
 - ६) प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वनबल प्रमुख), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर
 - ७) प्रधान मुख्य वनसंरक्षक व महासंचालक सामाजिक वनीकरण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
 - ८) प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वन्यजीव), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर
 - ९) व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र वन विकास महामंडळ, नागपूर
 - १०) अपर प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (अर्थसंकल्प, नियोजन व विकास), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर
 - ११) अपर प्रधान मुख्य वनसंरक्षक तथा अतिरिक्त महासंचालक (प्रशासन), सामाजिक वनीकरण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
 - १२) मुख्य वनसंरक्षक तथा महासंचालक, सामाजिक वनीकरण (सर्व)
 - १३) उपसंचालक, सामाजिक वनीकरण (सर्व)
 - १४) मुख्य वनसंरक्षक (प्रादेशिक) सर्व
 - १५) वनसंरक्षक (सर्व)
 - १६) उप वनसंरक्षक (सर्व)
- त्यांना विनंती करण्यात येते की, वरील परिपत्रकातील सूचना आपल्या अधिपत्याखालील सर्व कार्यालयांच्या निदर्शनास आणून त्यानुसार कार्यवाही करण्याच्या सूचना देण्यात याव्यात.
- १७) वन विभागातील सर्व सह सचिव, विशेष कार्यअधिकारी, सर्व कार्यासन अधिकारी.